

RELIGIEUS VAN PROFESSIE: GODZOEKER VAN BEROEP.

MOTTO:

*“Waar blijven we,
als iedereen zou zeggen: “Waar blijven we?!”
En niemand zou gaan om te kijken,
waar we blijven, als we zouden gaan”.*

---

1. Hoe het begon.

Ooit ben ik Godzoeker van beroep geworden. Als kind had ik vaak over God gehoord: soms heel mooie dingen, soms afschuwelijke. Gods bestaan en Zijn aanwezigheid in mijn leven waren heel gewoon. Ik leefde als vanzelfsprekend mee in de vieringen en gedachten binnen de Rooms katholieke kerk van die dagen. Ik werd misdienaar, lid van een kerkkoor en zelfs priesterstudent. Een enkele keer heb ik de heilige huiver ervaren, waarin ik voelde, dat er “Meer is dan er is”. (Richard Schuagt.) Een van die ervaringen was in 1946. De klokken van onze parochiekerk waren door de Duitse bezetters gestolen om tot granaten versmolten te worden. Er werden nieuwe klokken gegoten en naar onze kerk verslept. Die moesten plechtig gewijd worden en dat gebeurde binnen, in de kerk op de Lange Haven, Schiedam. Na de zegening lieten de paters de klokken luiden; het oorverdovende geluid daverde door de ruimte en bezorgde mij kippenvel en een neiging tot tranen.

Zoiets ervoer ik, toen ik later voor het eerst van mijn leven de Johannes-Passion van J.S. Bach meemaakte. De grandioze openingshymne drong door tot in mijn vezels en ontroerde mij zo intens, dat ik bijna niets meer meekreeg van de rest van de Passion.

Of die eerste keer, dat ik in het gebergte was en ineens “overvallen” werd door een eerbiedige huiver bij het zien van het diepe dal met zijn kleine dorpjes, het riviertje en het voelen van de diepe stilte.

(Later las ik diezelfde ervaring terug in het verhaal van Elia op de berg Horeb: 1 Koningen 19, 12.)

Maar God werd ook de bron van enorm veel angsten en scrupules. Mijn ontwakende seksualiteit botste tegen vele uitspraken van de kerk, dat ieder misbruik (dood)zonde was. Sommige biechtvaders versterkten die angst, anderen probeerden mij te helpen. Maar het resultaat bleef uit; de angsten

werden groter, totdat ik de ervaring-van-totale-duisternis had: als ik dan toch fundamenteel mislukt was, maakt een fout meer of minder ook niet meer uit. Deze afgrond-ervaring – de ervaring van het NIETS – schokte mij tot in het diepst van mijn wezen en het duurde lang, voordat ik weer een zeker evenwicht had gevonden. De – ook al verboden: ik was religieus geprofest – vriendschap met mijn vriendin Monica hielp me daarbij heel krachtig. Maar nu wachtte mij een nieuwe uitdaging: Kon ik God zoeken in die totale, kolkende duisternis, in die duistere afgrond, diep in mij? De zoektocht naar God was begonnen.

Ik vroeg een oudere en wijze confrater om een gesprek, maar binnen vijf minuten praatte hij niet meer over mijn zoektocht, maar over zijn eigen geloofstwifels. En dat was niet bepaald datgene, dat mij tot hulp was. Ik moest dus zelf op zoek gaan. Maar hoe, en waar? Hoe begin je een zoektocht vanuit de ervaring van “NIETS”?

Belangstelling voor mystiek en voor de zoektocht naar God waren niet erg “in” in die dagen. Gedurende mijn gehele opleiding tot het priesterschap – zeven studiejaren filosofie en theologie, 1953-1960, – had ik dan ook nog nooit een woord over mystiek gehoord. Dus moest ik de weg zelf vinden.

-----

2. Het duistere Niets als uitgangspunt.

Langzaam maar zeker kwam uit die Niets-ervaring de eerste bevrijding. Als het toch allemaal niks meer uitmaakt, waarom zal ik mij dan schuldig voelen?! Eén druppeltje morele duisternis meer of minder maakt toch ook niets meer uit! En mijn vervolgstudie geschiedenis – 1960-1966 – leerde mij allerlei zogenaamd absoluut zekere dogmatische en morele uitspraken van de kerk grondig relativeren. Want historisch gezien is niets onwrikbaar en onbeweeglijk; alles stroomt en verandert en ook zekerheden en overtuigingen veranderen constant, hoe krachtig officiële geloofsinstanties ook beweren, dat de kern van geloven absoluut en altijddurend waar is en dat diezelfde kerkelijke instanties het recht en de plicht hebben om die dogma's onveranderlijk voor te houden en door te geven. En wij, gelovigen, moesten ons daarin schikken, want – zo zei de toenmalige definitie – “Geloven is het aannemen van Waarheden op gezag van een ander”, in dit geval op het gezag van de officiële kerkelijke leiders. Het viel me trouwens al snel op, dat dit niet betekenis was van het woord “Waarheid”, als het in het Evangelie gebruikt wordt.

Ik leerde woorden te vinden voor dat uitgangspunt van het duistere Niets. Ik ging de dubbele ervaringslaag ervan onderkennen. Het was zowel een “Lege Ruimte” als een “Ruime Leegte”. Leegte was het gevoel van bodemloosheid; Ruimte het gevoel van bevrijding van al die knellende dogma's en morele uitspraken. Maar ik bleef met de vraag zitten, of ik mijzelf niet een quasi diepreligieuze overtuiging zat aan te praten als een doekje-voor-het-bloeden. Toen kwam mijn kennismaking met de mystici. Ik las de woorden van Ruusbroec (ongeveer 1350):

"God is eeuwige ledigheid, duisternis, niet te vatten in taal en beelden..... afgrondelijke diepte..... duistere stilte en een wilde woestijn". 1)

En in een lezing van Ton Lathouwers hoorde ik een zin uit de oertijd van Jodendom, Christendom en Islam:

“Ik ben de onuitsprekelijke stilte. Ik ben het uitspreken van mijn Naam”.2)

En ook de ervaring van de Leegte in mij was langzamerhand veranderd; het was niet meer een kolkende, kille, dreigende totale afgrond, maar een rustige en serene oneindige zwarte ruimte, als van fluweel, waarin ik mij soms als gedragen voelde. Mijn zoektocht naar God voerde mij die oneindige donkere vlakke in. Natuurlijk zocht ik er een nieuwe zekerheid. Maar dat lukte uiteraard niet. Ik was als iemand, die geboeid was geraakt door de horizon en deze wilde bereiken, maar moest bemerken, dat die horizon hem bij ieder stap even ver voorbleef. De weg naar de Oneindige bleek oneindig.

De enige zekerheid op die weg naar God was: “Ik weet het niet”. Ik hoorde hetzelfde in de titel van het Engelse middeleeuwse mystieke geschrift:” *The cloud of unknowing*”. Zo zocht ik zelf mijn weg in het Oneindige; aanvankelijk meestal alleen, want mijn zoeken vond weinig weerklank, zeker niet in kerk en orde. Al gaande de weg kreeg ik het vermoeden, dat de horizon mede daardoor niet bereikt kon worden, omdat de horizon overal was. Zij was niet waar ik zocht; zij was waar ik was, ook al spiegelde zij zich in de verte. Zij was zo geheimzinnig ver weg, omdat zij te dicht bij mij was. Ik kon niet anders dan er overheen kijken. “Als ziende de Onzienlijke”, noemde Han Fortmann zijn grote studie naar Gods aanwezigheid.

3. En toen veranderde de religieuze mode.

Het eerste signaal van de grondige verandering ving ik al op rond het jaar 1970. Ik was leraar op een gymnasium en atheneum, en mijn welwillende leerlingen in de hoogste klassen vertrouwden mij toe, dat op het gebied van de Godsdienst “het hen allemaal niets meer zei”. Ik waarschuwde mijn collega's en de ouders, maar de algemene reactie was: “Dat gaat wel over, als ze volwassen zijn”. Nou, het ging niet over, integendeel. De uittocht uit de kerken was begonnen!

Maar het vreemde verschijnsel deed zich ook voor, dat, hoe leger de kerken werden, des te voller werden de boekenplanken in de winkels, waarop boeken over religieuze en mystieke onderwerpen te koop werden aangeboden. En nu, in 2017, gaat dit proces nog steeds door. De afgelopen jaren verschenen er twee boeken per jaar in het Nederlands, alleen al over de Dominicaanse mysticus Meister Eckhart o.p.(1260-1328) En waar zo'n aanbod is, moet er ook vraag naar zijn. Veel van deze studies over spiritualiteit en mystiek komen van schrijvers, die uitdrukkelijk buitenkerkelijk zijn. En binnen de officiële Rooms katholieke kerk bemerk ik bedroevend weinig van enige belangstelling voor mystiek. Wat kort-door-de-bocht gezegd is het nu dus zo, dat – tenminste in ons land – “God buitenkerkelijk is geworden”.

In die verandering van de religieuze cultuur kwam ik “toevallig” in contact met de preken van de bovengenoemde mysticus Meister Eckhart. Binnen de orde van de Dominicanen had ik tot dan toe nog nooit gehoord over de grootse Rijnlandse mystiek, die nota bene door Dominicanen werd gedragen: Albertus de Grote, Dietrich von Freiberg, Meister Eckhart, Suzo, Tauler. (1250-1350) Ik volgde een week lang colleges bij professor Frans Maas over het boekje: “Van God houden als van niemand. Preken van Eckhart”. Daarna las ik het ene boek na het andere, dat over deze dominicaan geschreven werd. En er ging een wereld voor mij open.

Dat nieuwe inzicht hing samen met een ervaring, die ik al als kind had, maar waarvan ik de spirituele betekenis nooit had ingezien. Het was naar aanleiding van de film Bambi, van Walt Disney, die ik rond 1947 zag. Bambi is een pasgeboren hertje, dat de wereld gaat verkennen onder begeleiding van zijn wijsneuzige vriendje Stampertje. Zij komen bij een groot veld vol met felgele “dingetjes”. “Wat is dat?” vraagt Bambi. “Dat zijn bloemen”. Er vliegt een klein geel “dingetje” op uit het veld. “Bloem”, zegt Bambi. “Neen”, zegt Stampertje, “Dat is een vlinder”. Dan vliegt er in

grote vaart iets over datzelfde veld. “Vlinder?” zegt de wat voorzichtiger geworden Bambi. “Neen” zegt Stampertje, “Dat is een vogel”.

Zo leren wij de werkelijkheid kennen, door het in onderdelen te onderscheiden en er dan verschillende namen aan te geven. Maar dat is onze manier om naar de werkelijkheid te kijken. Wat is de werkelijkheid achter onze manier van kijken? Wat is de samenhang en eenheid achter de verdeeldheid, die wij via ons denken aanbrenge(n)? Het zal een merel worst wezen, als ik over hem zeg: “Kijk, daar zit een olifant”. Zij is wat ze is, meer niet, minder niet.

Wij leggen een raster over de werkelijkheid en benoemen dan de onderdelen naar de namen van dat raster. Als kind al voelde ik door die film aan, dat onze naamgeving op de werkelijkheid geplakt werd zonder dat dit het geheim van de werkelijkheid echt openbaarde. Later zou een oud-leerling – de schrijver Frans Kellendonk – dit inzicht krachtig formuleren: *“Ik begrijp steeds beter, waarom de Joden de heilige Naam van God nooit hardop uitspreken, uit pure eerbied. Ik voel diezelfde huiver, als ik het woord: Werkelijkheid” hoor”*.

En toen las ik hetzelfde in een werk van Meister Eckhart o.p.:

*(Over Genesis 1.) Het zijn is God..... Dus als God niet is, is er niets.....
God werkt alles, wat Hij schept, werkt en doet, in Zichzelf. Want wat
buiten God is en buiten God wordt, is en wordt buiten het zijn. Ja, dan
wordt het absoluut niet, want het zijn is de grens van alle worden..... het
is dus een verkeerde voorstelling, alsof God de geschapen dingen buiten
Zichzelf gezet had in een soort van onbegrensde leegte.*

*God riep de dingen uit het niets: uit het niet-zijn, tot het zijn, dat zij in
Hem vinden. Waar zouden de schepselen kunnen zijn, als ze niet in het zijn,
als oergrond, zouden zijn? ..... Buiten het zijn kan er niets zijn..... Hij heeft
dus alles "In den beginne" geschapen, want in Zichzelf, in het "in den
beginne" zelf.(Alles is in God:NU)*

*God heeft alles zo geschapen, dat Hij niet met scheppen opgehouden is,
maar dat Hij altijd door schept en tot scheppen komt. 3)*

“*Het zijn zelf is God*”. Al onze benamingen zijn pogingen om iets te zeggen over het Mysterie, dat mij en ieder, die bestaat en leeft, bestaan en geleefd heeft, omvat en is. Het zijn dus woorden, die wijzen naar het

Onnoembare. Godsdienst en wetenschap doen hier in feite hetzelfde. Zij proberen deeltjes van die immense ruimte, die de Goddelijke werkelijkheid is, in te dijken. Daarmee proberen wij de mysterieuze Werkelijkheid behapbaar en bruikbaar te maken. Niets mis mee. Maar steeds ervaren we, dat er *“Meer is dan er is”*, en dat al die woorden, structuren en begrippen als vingers zijn, die naar de maan wijzen. Hopelijk wijzen ze in de goede richting. De maan raken, laat staan omvatten, kunnen ze nooit. (Wijsheid uit het Zenboeddhisme)

En dit gaat ook op voor de zeer bescheiden waarheid van de Christelijke geloofswaarden. Zoals de Nederlandse theoloog Harry Kuitert het eens onder woorden bracht: *“Alles wat gezegd wordt over Boven is beneden; ook als wij zeggen, dat het van Boven komt”*.

En Meister Eckhart o.p. zei zes eeuwen eerder in een preek:

“Voordat er schepselen waren, was God nog niet God. Hij was wat Hij was. Toen de schepselen ontstonden en hun geschapen bestaan ontvingen, toen werd God niet in Zichzelf God, maar in de schepselen was Hij God.....”

God is niet het hoogste doel van de schepping, maar *“het zoeken naar de eeuwige afgrond van het Goddelijk zijn, waaruit zij gekomen is”*.
.....4)

En zo werd mijn God bevrijd uit de gouden kooi, waarin de officiële kerk God meent te kunnen opsluiten.

-----

4. “ABYSSUS ABYSSUM INVOCAT”;

De afgrond van het niet-weten nodigt de afgrond van het Mysterie binnen. 5)

“De eeuwige afgrond van het Goddelijk zijn.....” Uit eigen ervaring wist ik dus, wat er met die uitspraak bedoeld kon zijn. Het was voor mij erg bevrijdend, maar er kwam toch een nieuwe vraag op mijn weg: *“Zijn de woorden Eeuwige afgrond, leegte, Onbenoembaar, Nada (Johannes van het Kruis) nu het laatste en meest definitieve, dat over de Werkelijkheid en over God gezegd kan worden? Dat maakt de leegte, die God voor ons besef is, wel erg leeg, wel erg niets. Kan er dus nog iets gezegd worden na het inzicht, dat er niets over gezegd kan worden, omdat woorden mensenwoorden zijn en nooit reiken over de muur, die het Onnoembare*

van ons kennen scheidt. Zoals de Chinese wijsgeer Lao Tze al twintig eeuwen geleden begreep: *“Het Tao, dat ik beschrijf, is niet het Tao, dat ik beschrijven wil. Toch moet ik het zo beschrijven”*.

Of zoals het geschreven staat in de oerwijsheid, die aan de bron ligt van Jodendom, Christendom en islam:

*“Ik ben de onuitsprekelijke stilte.
Ik ben het uitspreken van mijn Naam”*. 2)

Ik ging op zoek naar de Naam, die toch mag opklinken, nadat de onuitsprekelijke stilte in volle waarheid is geaccepteerd. De eerste wegwijzer vond ik weer in de preken van Meister Eckhart o.p.

“Het hoogste werk dat God ooit in enig schepsel verricht, is barmhartigheid..... Een meester zegt: “Het werk van de barmhartigheid is verwant aan Gods wezen. Weliswaar zijn waarheid, rijkdom en goedheid Godsnamen, ofschoon de ene meer van Hem zegt dan de andere, maar het hoogste werk van God is barmhartigheid. Dit betekent dat God de ziel plaatst in het hoogste en zuiverste dat zij kan ontvangen: in de Wijdte, in de zee, in een ondoorgrondelijke zee; daar verricht God barmhartigheid”.
6)

Wel, als die beleving van leegte in feite een ervaring van totale ruimte, van barmhartigheid is, als twee zijden van een en dezelfde medaille?! Dat was een groot licht op mijn weg en de definitieve bevrijding van het beeld van de streng straffende God, dat mijn jeugd had geteisterd. Weer had Meister Eckhart o.p. in mij bewerkt, wat hij zelf ooit zei:

”Ik bid God iedere dag mij van God te verlossen”.

-----

5. Kennismaking met de Keltisch Christelijke spiritualiteit.

Tot vijfmaal toe maakte ik studiereizen, op zoek naar het Keltische Christendom in Ierland en Schotland. En ik las.....10)

Het gebied van West Europa, waarin wij nu leven, is langs twee lijnen Christelijk geworden. Een lijn liep van Zuid naar Noord; een andere lijn liep van West naar Oost. De lijn van Zuid naar Noord is de lijn van de Rooms katholieke spiritualiteit. Zij heeft haar eigen karaktertrekken,

sommige positief, andere wat minder gewild, tenminste door mij. Zij is sterk in het organiseren en in het pogen om een uniforme geloofspraktijk door te voeren. Haar denken is sterk beïnvloed door de pyramidestructuur van het Romeinse rijk: God – en de paus – bovenaan, op de plaats, die oorspronkelijk werd bekleed door de goddelijke keizer. Dan diens vertegenwoordigers, de clerici: kardinalen, bisschoppen, nuntii, priesters, diakens, enz. En helemaal onderaan de leken, die tot taak hebben om te gehoorzamen en te volgen.

(Zo veranderde de betekenis van het woord leek, dat oorspronkelijk een eretitel was: “iemand van het volk Gods”; in een negatieve sfeer: een leek is iemand, die niet ingewijd is, geen vakman is, niet genoeg heeft gestudeerd.)

God wordt hier dus verbeeld als hoogverheven en ver weg. Hij is transcendent: anders dan al het andere. God is de Onveranderlijke Albeweger en Hij beheerst, controleert en beoordeelt alles wat bestaat en leeft. Hij heeft ooit de schepping als los-van-Hem in het bestaan gezet. In Zijn Naam moet ook de clerus gevreesd en geëerd worden, want die deelt in Gods positie. Officiële uitspraken van de clerus zijn Godswoorden en eisen dus volgzzaamheid. De kardinale deugd in deze denkwereld is dan de gehoorzaamheid en de top van de geestelijke machtspyramide bepaalt, wat men geloven moet en als moraal moet aannemen.

De schepping is niet-goddelijk en mag dus gebruikt en helaas ook misbruikt worden door de door God aan de top van de schepping geplaatste mens. De dingen hebben geen waarde-in-zich, maar slechts waarde-als-nut voor de mens. En als wij al een zeker respect voor het bestaande moeten opbrengen is het, opdat ook onze kinderen en kleinkinderen het kunnen gebruiken en ervan mogen genieten. “Anders-denken” is een groot gevaar voor de uniforme eenheid en mag dus bestreden worden, eventueel zelfs met excommunicatie en geweld. Belangrijke missionarissen in deze traditie zijn Sint Servatius (rond 350) en Sint Lambertus (rond 670), beiden in de van oorsprong Romeinse stad Maastricht. Vanaf het zuiden zullen de Franken deze vorm van geloven naar het noorden verbreiden, soms met grof geweld.

Daarnaast werden onze gebieden tot het Christendom gebracht door een andere stroming, die van west naar oost werkte: het Keltische Christendom, vanuit Ierland en Schotland. Het Ierse Christendom was het

enige, dat ontstond in een land, dat niet onderworpen was geweest aan het gezag van Rome. Waarschijnlijk kwam het in Ierland via handelscontacten met Egypte of Palestina, rond 350. Al rond 400 vond de felle strijd plaats van sint Augustinus tegen de invloed van de Keltische monnik Pelagius (“Hij, die over zee gekomen is”), die de persoonlijke uitvinding van Augustinus: de “erfzonde”, ontkende, en uitging van “erfzegen”. Met enig gemanipuleer wist Augustinus deze monnik als ketter door de paus te laten veroordelen.

Erfzonde of erfzegen als uitgangspunt voor het geloof; de kern van het verschil is hiermee gegeven. En zij botsten fel op elkaar, ook in mijn eigen leven! Ik kwam uit de Rooms Katholieke traditie en leerde later de schoonheid van de Keltische spiritualiteit kennen. Het resoneerde in mijn genen en bracht mij Licht. Het bracht daarmee een andere God voor mij aan het licht: een ander Godsbeeld, veel omvattender, milder en stralender, dan het beeld, dat de kerk mij aanreikte in mijn opvoeding. En persoonlijk ontdekte ik, dat er heel waarschijnlijk beïnvloeding was van deze Keltische spiritualiteit op de mystiek van de Rijnlandse Dominicanen, want er waren vele Keltische kloosters in Europa en langs de Rijn, gesticht en oorspronkelijk bewoond door monniken, die vanuit Ierland en Schotland op pelgrimstocht gingen.

Alles wat bestaat en leeft is een Godsopenbaring. Iedere boom, zee, rivier, meer, landschap, berg, mens, is beziel, want een zichtbaar geworden stukje God. Alles wat bestaat en leeft, alles wat gebeurt en ontstaat, gebeurt en ontstaat in God. God is de ziel van alles, van alle natuur en cultuur, van wijsheid en muziek, van schoonheid en van diep verdriet, van geboorte en van dood. Alles en ieder, van wie gezegd kan worden: “IK BEN”, is een manifestatie van het “IK BEN”, dat God is. En zoals alles wat bestaat, veranderlijk en stromend is, zo is Gods Aanwezigheid stromend en steeds meer op weg naar menselijkheid, schoonheid en volmaaktheid: God is iedere dag nieuw. Of, zoals Hildegard von Bingen het formuleerde: “God is altijd groenend”.

Organisatie was niet de sterkste kant van het Keltische Christendom. Intense belangstelling voor wijsheid, kennis, schoonheid, natuur, mystiek, wel! En dat oorspronkelijk zowel door mannen als door vrouwen. De Keltische kloosters waren centra van deze spiritualiteit. Wijze abten, abdissen en kunstenaars waren veel belangrijker dan bisschoppen. Deze

laatsten hadden in de Keltische traditie geen bestuursfunctie maar een liturgische taak. Zij waren geen kerkelijk bestuurder van een stad (de Rooms Katholieke praktijk), maar ten dienste van een stam, klooster of clan. Grote namen in deze Keltisch Christelijke spiritualiteit zijn Lebuïnus, Willibrordus, Alcuin, Columba, Columbanus en Bavo van Gent (589-660), die leerling was van Sint Amandus, ooit monnik uit het Keltische klooster op het Franse eiland Île d'Yeu.

En nu is er weer veel belangstelling voor deze mystiek. Er zijn nieuwe bewegingen ontstaan, die uitgaan van twee heilige eilanden in de Keltische traditie: Iona en Lindisfarne. Ook in Nederland kennen deze bewegingen aanhangers.

Wat boeit mij in die Keltisch Christelijke spiritualiteit en wat werd deel van mijn weg?

God is niet een of ander heilig hemellichaam, ver weg, die van boven op ons neerziet, maar de werkelijkheid zelf in de werkelijkheid; en dan is de werkelijkheid Gods verschijningsvorm. “Esse est deus”: Het zijn zelf is God(delijk), schreef Eckhart.

En dan is er duisternis, leegte en beweging in het hart zelf van God. God is Ruime Leegte of lege Ruimte, als Hij/Zij zich in de schepping begeeft. God is dus in allen en alles de open mogelijkheid.

Hoe God is, los van de schepping???. Wij kunnen daar niets over zeggen, want dat valt totaal buiten ons bevattingsvermogen; want dat moet het doen met begrippen, die ontleend zijn aan ónze werkelijkheid en die hieraan niet kunnen ontsnappen. God is dus een en al openheid en verandering. Groeit dus mee met onze groeiende morele inzichten, is wanhopig in onze wanhoop, wordt gewond in onze onmenselijkheden, vermoord in de oorlogsslachtoffers, verrijst in mensen, die met nieuwe hoop weer aan een betere wereld gaan bouwen, maakt muziek in musici, scheidt schoonheid in kunstenaars, schrijft in mij aan dit verhaal, wordt geboren in dat kleine kindje, dat nu ter wereld komt. Kortom: God is mens geworden en wordt steeds opnieuw mens. En dat niet alleen in Jezus van Nazareth, maar ook in mij, in ons. De zogenaamd ”gewone” werkelijkheid is het levende lijf van God. 7)

Dichter kan God niet bij ons komen. Nu alleen wij nog, om te worden, wat wij ten diepste zijn, veranderend en hopelijk groeiend naar meer humaniteit; naar “*Wees volmaakt, zoals uw hemelse Vader volmaakt is*”. (Matteüs 5, 48.) En God is iedere dag nieuw, zoals hopelijk ook wij zijn.

En om aan die spiritualiteit een wetenschappelijk naamkaartje te hangen: Het is “APOFATISCH PANENTHEÏSME”. 7) God is nooit in onze woorden, constructen en begrippen te vatten; maar Hij/Zij is het “IK BEN” in alles en ieder, die bestaat en leeft, bestaan en geleefd heeft. 8)

-----

6. SCHONE EENZIJDIGHEID,

A) *“En het kwaad dan? Is dat ook in God?!”*

Een goede vraag bij al die optimistische visies van de Keltisch Christelijke spiritualiteit. En het antwoord? “IK ZOU HET BIJ GOD NIET WETEN!”. Hier komt het “Apofatische” element duidelijk naar voren. Ook deze spiritualiteit kan onmogelijk alle terechte vragen beantwoorden, die over de Onnoembare en nooit te begrijpen Eeuwige gesteld kunnen worden. God is en blijft het nooit te doorgronden Mysterie.

Maar waarom bij mijn weg naar God nu eens niet uitgaan van het zondebesef, – van de erfzonde en al haar kwalijke gevolgen – maar van het besef, dat *“Alles zegen is”*? Dat is en was voor mij in ieder geval veel heilzamer. En het geeft ook een veel leuker beeld van de Onafbeeldbare. En waarom zou ik mijn Geliefde niet benaderen met de mooiste beelden, die ik heb? Trouwens: Paulus kwam in zijn loflied op de liefde, die God is, ook tot dat beeld. (1 Cor. 13)

B) *“Maar hoe vanuit die spirituele visie als priester te functioneren binnen de Rooms Katholieke kerk, die steeds traditioneler dreigt te worden?”*

Ik ken en herken deze spagaat, ook in mijn eigen functioneren als priester – iets, dat ik nog steeds graag doe. Want de manier, waarop ik als priester functioneer, en de inhoud van mijn verkondiging, is heel vaak niet in overeenstemming met de wetten en regels van de officiële Rooms Katholieke kerk; wordt soms zelfs in dat opzicht een “misdrijf” genoemd. 9)

Ik begrijp de uitspraak van de Iers-Keltische theoloog en dichter John O'Donohue - onder andere schrijver van het beroemde boek “Anam Cara: Spirituele wijsheid van uit de Keltische wereld” -.

Hij schreef eens in een artikel: *“het beste, wat ik in mijn leven gedaan heb, is mijn keuze om priester te worden. Het op één na beste was mijn beslissing om uit het priesterambt uit te treden”*.

Waarom bleef ik wel in het ambt? Uit lafheid? Dat speelt zeker een grote rol. Maar er is méér. In de meer dan 55 jaren, dat ik nu priester ben, is dat ambt met mijn wezen vergroeid geraakt. Het is er in zekere zin één mee geworden.

De Divina Commedia van de liturgie is mij lief: De Onnoembare in woord, gebaar, stilte en symbolen aanwezig te stellen, zoals een goede toneelspeler tijdens de voorstelling zelf Gijsbrecht van Aemstel “wordt”. “Realis presentia”: “Werkelijke Aanwezigheid”!

En in de pastoraal te mogen zijn, wie en wat ik volgens mijn kloosternaam ben: “RAPHAEL”: Geneesheer Gods.

Maar er is nog iets: precies die spagaat waarschuwt mij, dat ik mijn weg ook niet tot de enige weg mag maken. Ook mijn weg is: “Schone eenzijdigheid”. Want hoeveel wegen voeren in de Oneindigheid, die God is? Oneindig veel! De spagaat houdt dus ook het apofatische karakter van mijn eigen weg in ere. Zo is ook het uithouden van de spagaat het gaan van mijn weg.

Het is als de “*koán*” in de spirituele werkwijze van het Zenboeddhisme: een onoplosbare vraag, die toch iedere dag opgelost moet worden. Juist deze praktijk kan de poort naar het Onnoembare en nooit te bevatten Mysterie openen.

=====

Juli 2017.

Leo Raph. A. de Jong o.p.
Leerhuis Spiritualiteit, no.39.

- 1) (ARJAN BROERS: "Dwarsliggers in de Naam van God". Mystici van Hadewych tot Hillesum.Baarn, 2002, blz. 88.)
- 2) Dag hammadi-geschriften: "Donder, volmaakt bewustzijn".
- 3) Opus tripartitum.
- 4) Preek: "beati pauperes spiritu".
- 5) Johannes Tauler o.p. Preek: "Het stapte in het bootje, dat van Simon was".
- 6) Preek: "Populi eius, qui in Te est, misereberis".
- 7) Zie boek over Catherine Keller en haar "Constructieve theologie". Uitgeverij Skandalon, 2017. Ook artikel in dagblad Trouw, de verdieping, 27 maart 2017: WOLTER HUTTINGA: "God doet het niet voor ons". Gesprek met Catherine Keller.
- 8) Oud Iers-Keltisch gedicht, uit de tijd vóór Christus, maar nog steeds in het hart van de Keltische spiritualiteit:

"Ik ben de wind die waait over de zee.

Ik ben de golvende oceaan.

Ik ben het ruisen van de baren.

Ik ben de os van de zeven gevechten.

Ik ben de arend op de rots.

Ik ben een zonnestraal.

Ik ben de mooiste onder de bloemen.

Ik ben het heldhaftige wilde zwijn.

Ik ben een zalm in het water.

Ik ben een meer in de vlakte.

Ik ben een woord van kennis.

Ik ben de punt van een lans in de strijd.

Ik ben de god, die het vuur in het hoofd schiept".

(IAN BRADLEY: "Keltische spiritualiteit. Een oud geloof met perspectieven voor de toekomst". Zoetermeer, 1997,53.)

- 9) Zie hiervoor onder andere de teksten in het "Directorium voor de Nederlandse kerkprovincie", 2016/2017. Over "Waardig communiceren", blz.18-19. En over "oecumenische vieringen", blz. 20.
- 10) Onder de vele werken, die over de Keltische cultuur werden gepubliceerd, maakten twee boeken mij wijzer:
JOHN O'DONOHUE: "Anam Cara. Spiritual wisdom from the Celtic world". Bantam books, 1999.
IAN BRADLEY: "Keltische spiritualiteit. Een oud geloof met perspectieven voor de toekomst". Uitgeverij Meinema, Zoetermeer,1997.